

Twickelblad

TWICKEL
W E E K E N D
16, 17 en 18 september

Rijk verleden

- Twickelweekend vol activiteiten
- Diplomaat Unico van Wassenaer
- Speuren naar paddenstoelen

In dit nummer

Van de Rentmeesterij	3
Verjonging houdt bos vitaal	4
Kinderen enthousiast voor Twickel	6
Zicht op Twickel	8
Diplomaat Unico van Wassenaer	9
Plan voor herbouw Eschmolen	10
Restauratie tuinmuren Dieren	11
De wijnkerker van kasteel Twickel	12
Statuten Stichting Twickel gewijzigd	13
Discussie Rijnlandroute	15
Modernisering houtzagerij Twickel	16
Pachter Brunnekreeft verhuist	17
Nieuwe bestuursleden VVT	18
Paddenstoelen tellen in de berm	20
Mijn Twickel: Henk Hietbrink	22
Berichten van de Buitenplaats	23

Wijnlabels.

Van de redactie

Een oud-collega van mij, geboren en getogen in Delden, werkt sinds kort in het midden van het land. Zoals het meer Tukkers vergaat heeft ze sterk de behoefte om met enige regelmaat het oude honk op te zoeken. Laatst was ze even terug, om op te merken dat ze zich opeens bewust was geworden van een belangrijk verschil. “Als ik over de brug bij Deventer rij, merk ik het echt. Dat landschap, die ruimte! Dat heb je daar niet.”

Dat is dus wat landschap doet. Het geeft identiteit aan een regio, en een gevoel van thuis aan de inwoners. Zoals Scheveningers niet kunnen zonder het ruisen van de zee, de Fries verzot is op de sloten en meren heeft de Twentenaar zijn hart verpand aan het landschap met de zacht glooiende akkers, weilanden en bossen, met de daar doorheen slingerende beken en houtwallen. Maar een landschap is bijna net zo vanzelfsprekend als vogels in de lucht en koeien in de wei. Ze zijn er zonder dat het opvalt, maar als ze er niet meer zijn, ga je ze missen. Pas bij bedreigingen, zoals oprukkende stadsranden of verkeersaders, staan we ervoor op de bres.

Tijdens het komende Twickelweekend (16-18 sept) kunt u via lezingen en excursies vertrouwd raken met tal van facetten van het landgoed. De heide, het kasteelpark, de boerenerven, de moestuin; het zijn bekende kroonjuwelen van Twickel, maar het verhaal erachter, de geschiedenis en het huidige beheer en onderhoud zijn wellicht minder bekend. Specialisten nemen u graag mee aan de hand.

In dit Twickelblad, specifiek in de “Berichten van de Buitenplaats”, kunt u het hele programma van het Twickelweekend lezen. En we lichten één activiteit, een schilderworkshop voor kinderen, er alvast uit. Alle bijzonderheden staan op de website van Twickel. Maak gebruik van de uitnodiging zodat u de brug over de IJssel niet nodig hebt om de schoonheid van het landgoed en landschap te herkennen en waarderen.

Martin Steenbeeke

ISSN 0927-6548

Aantrekkelijk landschap kenmerkt landgoed

Tijdens het komende Twickelweekend is “landschap” het leidende thema. Het streven naar een mooi landschap is een belangrijk kenmerk van een landgoed. Maar wat bedoelen we eigenlijk met het begrip landschap? Ik zal een poging doen antwoord te geven op deze vraag ....

Landschap gaat over de voor ons zichtbare omgeving. Het betreft zowel de “dode” als de levende natuur maar zeker ook de bebouwing en andere cultuuruitingen van de mens daarin. Het wordt pas echt interessant als die verschillende elementen met elkaar een compositie vormen. Denk aan een rivier met zijn uiterwaarden en een historische stad in het verschiep. Het is in de loop van vele eeuwen ontstaan door wisselwerking van de mens met zijn natuurlijke omgeving en dat zonder enig plan. Zonder compositie is er toch iets heel moois ontstaan.

Ook landgoederen worden gekenmerkt door een aantrekkelijk landschap. Het verschil is dat daarbij wel sprake is van een bewuste compositie. De componist is de landgoedeigenaar zelf, al dan niet bijgestaan door een landschapsarchitect. Al generaties lang zijn eigenaren bezig hun landgoed te verfraaien. Vermogens zijn

daaraan uitgegeven. Zo ook op Twickel. Al zeker vanaf de 17e eeuw hebben de Van Wassenaers en Van Heeckerens gewerkt aan het verfraaien van hun tuinen en de aanleg van lanen. Later schakelden zij landschapsarchitecten als Zocher en Petzold daarbij in. Die bemoeiden zich met grote delen van het landgoed, steeds met het doel de schoonheid te dienen.

Ook het meer functionele landschap van de agrarische en bosgebieden binnen het landgoed Twickel werd al vroeg gewaardeerd. Het is pachters verboden de zware eiken die in het landschap zo fraai ogen te kappen. Op aanwijzing van Petzold werden de rechte, saai boswegen van de Ruwe Braak omgevormd tot romantisch slingerende paden waarover nu de Umfassungsweg loopt.

Dit gebeurde al lang voor de gemeente zich met dit soort zaken bemoeide.

“Het behoud van natuurschoon en het landschappelijk karakter dat Twickel steeds gekenmerkt heeft is primair” staat er letterlijk in de statuten van de Stichting Twickel uit 1953. Ik zie het als een mooie plicht om goed voor dat landschappelijk karakter te zorgen. Dat geldt voor het omvangrijke landschapspark rondom het kasteel maar ook voor de agrarische en boslandschappen.

Sinds 1953 is het fraaie Twickelse landschap echter wel fors aangetast door wegeaanleg en stadsuitbreiding. De wonden daarvan zijn nog overal zichtbaar en vragen om een goede aanpak. Wegen zijn een realiteit maar kunnen wel beter ingepast en passeerbaar worden. De huidige stadsrand ligt vaak slordig in het landschap omdat men tot voor kort dacht dat deze maar tijdelijk was. Nu de groei eruit is wordt het tijd de stadsrand en tegelijk ook de rand van het landgoed beter in te richten. Dat kan de Stichting niet alleen en daarom zijn hierover in het Pact van Twickel afspraken gemaakt met alle betrokken overheden.

Albert Schimmelpenninck

Colofon**Redactie:**

Rob Bloemendal
Helmig Kleerebezem
Albert Schimmelpenninck
Martin Steenbeeke (eindredactie)

Vaste medewerkers:

Aafke Brunt
Christine Sinninghe Damsté

Inlevering kopij:

Voor 14 november 2011
Schalkburgerstraat 11, 7551 GR, Hengelo
Twickelblad@stnbk.nl

Het Twickelblad is een gezamenlijke kwartaaluitgave van de Stichting Twickel en de Vereniging Vrienden van Twickel. Het blad geeft informatie over de historie en het beheer van Twickel in al zijn aspecten.

Lidmaatschap, mutaties, adreswijzigingen: secretaris@vriendenvantwickel.nl of Postbus 107, 7490 AC Delden. Lidmaatschap van de Vereniging Vrienden van Twickel (incl. toezending Twickelblad) bedraagt minimaal € 19,- per kalenderjaar; hogere bijdrage is welkom.

Meer info: www.vriendenvantwickel.nl
Losse nummers kosten € 4,- en zijn verkrijgbaar in de landgoedwinkel van Stichting Twickel, de VVV-Delden en The Read Shop in Delden.

Niets uit deze uitgave mag, op welke wijze dan ook, worden verveelvoudigd zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de redactie. De redactie behoudt zich het recht voor artikelen in te korten en te redigeren.

Lay-out:

Morskief Ontwerpers
van Visuele Identiteit

Druk:

Van Marle BV
Foto's, tenzij anders vermeld, zijn o.a. gemaakt door: Aafke Brunt, De Hoge Veluwe/Henk van Holland Fotografie, Helmig Kleerebezem, Han Morskief, Derk Rouwhorst, Albert Schimmelpenninck, Martin Steenbeeke, Alexander van den Tweel.

Verjonging houdt bos vitaal

De Harvester ontdoet een boomstam van zijtakken.

Elk jaar wordt er op Twickel een bosverjongingsdag gehouden. Dan wordt bepaald waar en hoeveel er in het najaar geoogst kan worden en waar volgend voorjaar nieuwe aanplant moet komen. Een impressie van "een belangrijke dag."

regelen", zegt Roelofs. "Dit is het moment om de voorstellen indien nodig bij te stellen. Tevens is het een soort evaluatie voor ons hele bosbeleid. Gaat het goed met de oogst, hoe pakken eerdere verjongingen uit? Een belangrijke dag!"

Overleg bij de greppel waar een wandelpad is gepland.

Op tafel in de rentmeesterij spreidt bosbaas Gert-Jan Roelofs een kaart uit. Een taartdiagram verdeelt het landgoed in zes delen. Elk jaar wordt in één van de delen in het bos gewerkt. Na een verkenning heeft Roelofs met stift die plekken gemarkeerd waar volgens hem bosverjonging nodig is. Het voorstel wordt besproken met rentmeester Albert Schimmelpenninck en adjunct-rentmeester Hans Gierveld, voordat ze straks ter plaatse de situatie aanschouwen. Ook Roy Schuurman, de nieuwe collega-bosbaas, bestuurslid Marc van Weede en stagiair Erick Jager gaan mee het bos in. "Het zijn altijd ingrijpende maat-

Twickel werkt met een bosbeheerplan dat vijftientig jaar geleden is opgesteld en dat in grote lijnen nog steeds het uitgangspunt is. De bossen hebben verschillende functies gekregen. Sommige zijn hoofdzakelijk voor de houtteelt, in andere overheersen de natuurwaarden en weer ergens anders is het esthetische karakter bepalend. (zie kader). Terwijl in het verleden vaak op het oog werd gekapt, wordt nu gewerkt met statistische overzichten die per gebied aangeven hoeveel bomen er grofweg per hectare staan, wat hun hoogte en dikte is, hoeveel jaarlijks bijgroeit en hoe dicht het bosperceel begroeid is. Zodra de kronen van bomen elkaar in de weg zitten, wordt er gedund. Jaarlijks wordt er op Twickel tussen de 3000 en 4000 m3 gekapt. "Het bos bepaalt zelf wat er gekapt wordt. Aantallen zijn geen doel op zich. Sinds we dunnen is het bos beter gaan groeien, in dicht bos is er weinig bijgroeit", verklaart Hans Gierveld. Van het gekapte hout gaat ongeveer tien procent naar de eigen zagerij en wordt de rest verkocht. Welke boomsoort er wordt aangeplant is afhankelijk van de kwaliteit van de bodem en de functie van het bos. En dan is het hopen dat de jonge aanplant niet wordt beschadigd door stormen of zware sneeuwval.

Het eerste bosperceel dat wordt bekeken ligt niet ver van de rentmeesterij. In het Overpark heeft landschapsarchitect Michael van Gessel twee nieuwe beukenlanen gepland. Eén laan is nieuw en loopt vanaf de Eikelschuur door het parkbos; de ander wordt gevormd door de Kooijdijk en het Bornsevoetpad. Een nieuw wandelpad moet beide met elkaar verbinden. Als het gezelschap zich door struiken en blader-

Langs het Bornsevoetpad worden beuken geplant.

hagen een weg baant, op zoek naar de greppel waarlangs het twee meter brede wandelpad moet komen, concluderen ze dat er niet al teveel bomen gekapt hoeven te worden. "Er staan alleen wat rododendrons in de weg, ik heb er geen moeite mee", zegt Albert Schimmelpenninck. Als er grote bomen staan, kan het pad eromheen slingeren. Gevoeliger ligt de situatie bij het Bornsevoetpad. Er staan aan weerszijden enkele majestueuze eiken, waarvan sommige meer dan tweehonderd jaar oud zijn. Het is de vraag of die gekapt moeten worden. Na wat discussie is men het er snel over eens; de zware eiken blijven staan en daar waar ruimte aanwezig is, worden beuken geplant zodat het beeld van een beukenlaan wordt nagestreefd. De situatie op de Kooijdijk vergt speciale aandacht. Hans Gierveld trekt een tak van een beuk, om aan de hand van de bladeren aan te tonen dat op deze arme, opgebrachte grond beuken en eiken moei-

zaam groeien. Om een gezonde bomenrij van formaat te krijgen, moet er gekapt worden, de bodem worden verbeterd en een andere boomsoort geplant. "Plataan", oppert Roelofs. Met een kwinkslag voegt hij er aan toe: "Dan hoef je ook niet meer naar Frankrijk op vakantie."

Het tweede perceel dat bekeken wordt is Hamjan, een stuk bos nabij de snelweg A35. Het heeft een gecombineerde houtteelt- en natuurfunctie. Tien jaar geleden is vlakbij al een begin gemaakt met natuurlijke verjonging. Dat pakt, gezien de groei van de larixen, beuken en grove dennen rond en op de open plekken, goed uit. Besloten wordt ook aan de andere zijde van de Petzoldweg de struikachtige opgroei en oudere dennen te kappen. De eiken kunnen in clusters blijven staan. Hans Gierveld wroet met zijn hand door de strooisellaag op de grond om te kijken hoe het met de bodem is gesteld. Voor

Twickel heeft aan de bossen verschillende functies toegekend.

Houtteelt: Middels houtteelt wordt een optimaal rendement van het bos nagestreefd. Er zijn ook mogelijkheden voor exotische houtsoorten.

Natuur: Maatregelen zijn gericht op het vergroten van de natuurwaarden, zoals de verscheidenheid van soorten en ontwikkeling van (bos-)vegetatie.

Houtteelt/nevengeschikt natuur: Naast houtteelt wordt ook de ontwikkeling van natuurwaarden nagestreefd. Er wordt gebruik gemaakt van inlandse boomsoorten en bewust beperkt geoogst.

Landschap: Het beheer richt zich op cultuurhistorie en de uiterlijke verschijningsvorm van het bos in het landschap.

Park: Esthetiek is belangrijk. Het beheer richt zich op de boomsoortensamenstelling zoals die bij door de verschillende landschapsarchitecten is toegepast.

Reservaat: Een volledig autonoom bos, waar de natuur zijn gang kan gaan en menselijk ingrijpen ongewenst is.

natuurlijke verjonging, waarbij zaad van bomen uit de omgeving neerwarrelt, is minerale grond nodig. In stukken grond waar het zaad door bijvoorbeeld gras geen kans heeft, wordt geplant.

Vervolgens wordt koers gezet richting het Pentagon, het oude verdedigingsbolwerk bij de spoorlijn Delden-Hengelo. De toegang tot het bosperceel wordt gemarkeerd door prunus, dat op meer plekken op het landgoed te welig tiert. Op een open plek in het bos is een Harvester, conform een eerder besluit, volop bezig om populieren te oogsten. Met veel handigheid plaatst de machinist de grijparm van de machine om een boom, zaagt deze om, ontdoet de stam van zijtakken en legt hem op de stapel. En dat alles binnen een minuut. Nu de grote machine toch aan het werk is en de omstandigheden gelet op de droge bodem goed zijn, stelt Gert-Jan Roelofs voor om tegelijk enkele omringende bomen, overwegend populieren, te kappen en esdoorn te planten. "We kunnen nu beter doorpakken, het is een lastig stuk met een doorgaans natte bodem."

Martin Steenbeeke

Het landgoed Twickel is ongeveer 4.150 ha groot. Hiervan is ongeveer 1.700 ha bos. Het bos is onderverdeeld in verschillende typen:

Inlands loofbos: De bossen stammen uit de achttiende- en negentiende eeuw en zijn aangelegd op rijkere bodems. Ze worden gedomineerd door oude eiken. De grootste kern is het parkbos voor het kasteel.

Oude grove dennenbos: De gronden die na de markeerverdeling, tussen 1850 en 1900, zijn ontgonnen tot bos. Er is veelal grove den geplant. Er is een ondergroei van eik en berk ontstaan, lokaal aangevuld met beuk, lijsterbes en douglas.

Veldbossen: Deze zijn spontaan ontstaan op de (matig) vochtige heide, zoals in het Hellegaterveld. Op de voedselarme en natte bodem groeien met name zomereiken en ruwe berken. Bosbouwkundig is er nooit ingegrepen.

Jong productiebos: In de afgelopen vijftig jaar, mede op instigatie van de overheid, op verschillende plaatsen op Twickel aangelegd. Vaak op kapvlaktes in het inlands loofbos en het oude grove dennenbos. Er is gebruik gemaakt van traditionele productieboomsoorten van na de oorlog: grove den, Japanse lariks, douglas en fijnspar.

Kinderen enthousiast voor Twickel

Het Twickelweekend wordt aangegrepen om een doe-activiteit voor kinderen te organiseren. In een schilderworkshop kunnen kinderen hun creativiteit de vrije loop laten. Bestuurslid Lucie Musterd van de Vrienden van Twickel hoopt dat het niet bij die ene activiteit blijft.

De 14-jarige Willem Bitter, die later rentmeester zou worden, maakte een gewassen pentekening van de Noordmolen, 1864.

De besturen van de Vereniging Vrienden van Twickel en de Stichting Twickel konden elkaar snel vinden in de wens kinderen enthousiast te maken voor Twickel. Natuurlijk, het is mooi dat velen het prachtige landgoed een warm hart toedragen. Dat blijkt uit de ruim 1900 vrienden die er nu zijn. Willen we dat zo houden, ook bij volgende generaties, dan zullen we ons met onze informatie en activiteiten actief én vaker moeten richten op jeugd en aansluiten bij de tijdgeest van nu.

Wanneer het om jeugd gaat, komt het onderwijs bij velen als eerste op. Vanzelfsprekend besteden basisscholen aan-

dacht aan geschiedenis, cultuur en natuur. Vaak in projecten waarin een kijkje in de praktijk en zelfwerkzaamheid van leerlingen een plek krijgen. Ook Twickel komt daarbij op de scholen in de omgeving weleens aan de orde. Regelmatig gaan groepen kinderen met de boswachter op stap. Met de opdracht van de overheid om rekenen en taal in het onderwijs meer prioriteit te geven, komt de aandacht voor cultureel erfgoed en de eigen leefomgeving onder druk. Het credo 'wie de jeugd heeft, heeft de toekomst' is voor een breed scala organisaties aanleiding om scholen te bestoken met een overvloed aan informatie en lesbrieven. Meestal blijven die ongebruikt. Er is veel te veel.

Vanzelfsprekend zijn we niet alleen afhankelijk van scholen wanneer we kinderen willen betrekken bij cultuur en natuur. Ook ouders kunnen hun kroost bewust maken van hun leefomgeving. Dichtbij huis biedt Twickel een veelheid aan mogelijkheden om kinderen in contact te brengen met diverse landschappen, ambachtelijke bedrijven, een kasteel met verschillende bijgebouwen en een eigen geschiedenis. Met de boswachter op zoek naar dieren en planten, oude ambachten bij de Wendezoele, de houtzagerij, kaas kopen van de geitenboerderij of kijken naar de aanleg van de kasteeltuinen: volop aanknopingspunten voor ontdekkingen en verhalen. Juist verrassende en

leuke ervaringen vormen bij kinderen een voedingsbodem voor nieuwe interesses.

Het Twickelweekend is voor de Vrienden en de Stichting een uitstekende aanleiding om samen een doe-activiteit voor kinderen in het programma op te nemen. In een schilderworkshop in en om de Schaapskooi gaan kinderen van 8-12 jaar creatief aan de slag met het landschap en de gebouwen op het landgoed. Twee kunstenaressen, die veel met deze leeftijdsgroep werken, tekenen voor een professionele begeleiding. Om in de stemming te komen starten we met een presentatie van tekeningen en schilder- en tekenattributen van kinderen, die ooit op het kasteel woonden. Zo wordt een link gelegd met leeftijdgenootjes uit vervlogen tijden. Voor deze eerste keer is het aantal deelnemers beperkt tot dertig.

We zijn heel benieuwd naar de verbeelding die de kinderen in hun werk laten zien. Deelnemers die trots zijn op het resultaat, nodigen we graag uit dit te presenteren aan bezoekers van de Moestuin-dag. Zo hebben zij, met familie en vrienden een extra stimulans om ook daar te ontdekken wat Twickel jong en oud te bieden heeft. Wat ons betreft blijft het niet bij deze ene keer!

Lucie Musterd

ZICHT OP TWICKEL

Directeur Seger baron Van Voorst tot Voorst van Het Nationale Park De Hoge Veluwe is lovend over Twickel. "Op het gebied van landgoedbeheer behoren ze tot de beste in Nederland." Al pleit hij er wel voor de deuren van het kasteel iets meer open te zetten.

"Twickel is één van de meest bijzondere landgoederen van Nederland. Als je er eenmaal geweest bent, maakt het indruk. Uiteraard is er een fraai huis, maar het gaat mij om de manier waarop het totale ensemble beheerd wordt. Dat is gewoon goed en heeft een voorbeeldfunctie in ons land. Ik heb er wel eens gejaagd, gewandeld en gefietst en dan zie ik dat de terreinen en gebouwen er goed bij liggen. Netjes in de verf, veel restauraties, zo hoort het. De tuinen behoren tot de mooiste van het land. Ik ben zeer onder de indruk hoe Michael van Gessel het park heeft vernieuwd, met name de hedendaagse elementen spreken me erg aan. Een landgoed moet niet in een bepaald tijdsbeeld blijven hangen.

Ik ben over de hele linie positief, al vind ik het jammer dat het huis beperkt toegankelijk is. Ons jachthuis St. Hubertus is met alle waardevolle kunst minstens zo kwetsbaar als Twickel en dat wordt jaarlijks probleemloos door 40.000 mensen bezocht. Je hoeft niet het hele huis open te stellen, maar een deel moet volgens mij

kunnen. Dit is zo'n belangrijk erfgoed in Nederland en je vergroot volgens mij het draagvlak. De landgoedwinkler vind ik een heel goed initiatief maar ik vind het wel jammer dat je buiten het seizoen niet in het kasteelpark kunt. Ik zou bijvoorbeeld in de winter wel een kop chocolademelk in de Oranjerie willen drinken.

Twickel en De Hoge Veluwe moet je niet met elkaar vergelijken. Twickel is een eeuwenoud landgoed met meer agrariërs en gebouwen. De Hoge Veluwe, een samenraapsel van gebiedsdelen dat 100 jaar geleden bij elkaar is gekomen, is voornamelijk natuur. Twickel is daarnaast meer vermogend en minder afhankelijk van bezoekersaantallen. Wij moeten voldoende betalende bezoekers trekken, anders gaan we failliet. Onze voorzieningen zijn wel van een ander niveau en wij hebben met 5.400 hectare aaneengesloten gebied ook veel meer ruimte dan Twickel dat op verschillende locaties grond heeft. We trekken nu 500.000 bezoekers maar kunnen er wel 700.000 kwijt.

Wij hebben beide de taak om ons bezit zo duurzaam mogelijk in stand te houden en zo goed mogelijk over te dragen aan volgende generaties. Activiteiten op gebied van jeugdeducatie zijn in dit opzicht heel belangrijk. Jongeren zijn de 'decision-takers' van de toekomst. Ook zijn goede banden met de lokale en regionale politiek belangrijk. Ik denk dat Twickel en De Hoge Veluwe het erover eens zijn dat het nieuwe kabinetsbeleid kansen biedt. Jarenlang zijn

particuliere grondbezitters ten opzichte van organisaties als Natuurmonumenten en de provinciale Landschappen niet gelijk behandeld. Zij hebben met belastinggeld hun bezittingen vergroot. Het argument was dat gronden 'veilig' moesten worden gesteld maar nu de subsidies teruglopen, schreeuwen ze moord en brand. Zo veilig is het kennelijk niet. Die mythe is doorgeprikt. Laten ze kleinere stukken grond maar verkopen aan particulieren, die kunnen het veel goedkoper beheren. Animo genoeg. Op landbouwgronden kun je agrarisch natuurbeheer toepassen. Dat is om twee redenen aantrekkelijk. Je belooft de boer voor een ander natuurvriendelijk gebruik en het levert meer op aan biodiversiteit. Voor bijvoorbeeld vlinders en bijen is akkerbouw veel interessanter dan schrale graslanden.

Twickel doet het qua biodiversiteit goed. Er is veel aandacht voor soortenrijkdom in de flora en fauna en daar gaan ze heel zorgvuldig mee om. Een landgoed moet je actief beheren. In ons park dunnen we bossen, onderhouden we wegen, zijn de landbouwgronden op orde en jagen we op grofwild; dat doen we allemaal om de zaak in evenwicht te houden. Helemaal niets doen, zoals je ook elders in Nederland tegenkomt, is onze keuze niet. Wij geloven niet in het 'handen-af-beheer'. Die wildernis-natuur is verheven tot een ideologie maar ik voorspel dat de biodiversiteit in zo'n gebied niet beter wordt. Wij zijn heel consistent in ons beheer en het is al 75 jaar bewezen dat het werkt."

Seger baron Van Voorst tot Voorst

Directeur Het Nationale Park De Hoge Veluwe

De diplomatieke reizen van Unico van Wassenaer

Unico Wilhelm van Wassenaer (1692-1766), heer van Twickel, is vooral bekend als componist van de Concerti Armonici. Zijn publieke rol echter, was die van staatsman en diplomaat. Op verzoek van de regering van de Republiek ondernam hij een aantal diplomatieke reizen. Zijn zoon Jacob Jan mocht mee naar Parijs, waar hij in de ban raakte van het frivole leven...

Unico van Wassenaer voelde weinig voor de diplomatieke dienst. De reden hiervoor was waarschijnlijk vooral een financiële: diplomatieke reizen waren kostbaar door de kleding, ontvangsten en geschenken die nodig waren om indruk te maken. Toch kon Unico gedurende de Oostenrijkse Successieoorlog (1740-1748) door de regering van de Republiek overgehaald worden om op te treden als diplomaat. Eerst ging hij naar Frankrijk (1744), vervolgens bezocht hij keurvorst-prinsbisschop Clemens August in Münsterland (1744) en Bonn (1745), daarna ging hij weer naar Frankrijk (1746) en ten slotte vertegenwoordigde hij de Republiek bij vredesonderhandelingen in Breda (1746-1747).

Oostenrijkse Successieoorlog

In 1740 overleed Karel VI van Habsburg, keizer van het Heilige Roomse Rijk, zonder een mannelijke erfgenaam te hebben voortgebracht. Hij werd opgevolgd door zijn dochter Maria Theresia. Haar opvolging werd niet erkend en zo begon na de dood van Karel de Oostenrijkse Successieoorlog. De Republiek probeerde in deze

kwestie neutraal te blijven. Begin 1744 werd echter duidelijk dat het Franse leger voorbereidingen trof aan de noordgrenzen van Frankrijk. Vervolgens liet de Franse koning Lodewijk XV de Republiek weten dat hij de Oostenrijkse Nederlanden wilde binnenvallen.

De Republiek besloot om een speciale delegatie naar de Franse koning te sturen. De gedeputeerden van de stad Amsterdam kwamen met het voorstel om hiervoor Unico van Wassenaer, heer van Twickel, te benaderen.

Geschied of ongeschied?

Voor Unico was dit het begin van een aantal diplomatieke reizen om de zaak van de Republiek te bepleiten bij buitenlandse mogendheden. Bepaalde eigenschappen maakten hem minder geschikt voor de diplomatieke dienst, zoals zijn 'loslippigheid', overijverigheid bij vlagen, gebrek aan continue inzet, aan souplesse en aan zelfvertrouwen, ondanks zijn evidente schrantheit. Toch besloot de regering hem te benaderen voor een diplomatieke missie.

Unico bezat door zijn familie en afkomst invloedrijke contacten binnen de Nederlandse en Europese aristocratische, militaire en regerende elites. Ondanks karaktereigenschappen die minder wenselijk waren voor een diplomaat, maakten zijn afkomst, opvoeding en 'netwerk' hem juist bij uitstek geschikt voor het diplomatieke métier.

Wisselend succes

De diplomatieke missies van Unico hadden wisselend succes. Hij werd zonder meer ontvangen door de buitenlandse vorsten. Hij miste echter de geslepenheid van de beroepsdiplomaten met wie hij te maken kreeg. Zijn grootste successen boekte hij bij keurvorst-prinsbisschop Clemens August van Keulen. Unico wist de vorst te bewegen troepen aan de grenzen te legeren. Zodoende kon Frankrijk de oostelijke grenzen van de Republiek niet bedreigen.

Ondanks dit succes was Unico moeilijk over te halen kasteel Twickel te verlaten voor een tweede bezoek aan de prinsbisschop. Mogelijk had dit te maken met het weelderige hof dat door Clemens August werd gevoerd. Unico was voorzichtig met geld en de ontvangsten, jachtpartijen en reizen met het hof langs verschillende buitenhuizen betekenden voor hem een financiële aderlating.

Beau monde

Unico was als jongeman door zijn vader meegenomen op buitenlandse reizen, zelf nam hij zijn oudste zoon Jacob Jan van

Beschrijving van de ring door Unico van Wassenaer. "De ring omvat één enkele steen, ongeveer rond en van deze grootte en gedaante, in dit opzicht kan ik me echter vergissen en men zal zich moeten verlaten op de goede trouw van de juwelier. De diamant is briljant, heel blauw en heel zuiver, heel dik en hij zit bijna evenveel in zijn zetting als dat hij eruit steekt. Bassigny verblijft bij mr. Cartier wijnkoopman in de wijk (...) Rue Jacob. Onderzoek van de diamant". Huisarchief Twickel, inv.nr. 628/9

Portret van Jacob Jan van Wassenaer, toegeschreven aan George de Marees, 1745.

Portret van Unico van Wassenaer door George de Marees, 1745.

Wassenaer Obdam (1724-1779) in 1745 mee naar Bonn. Begin 1746 vertrok Unico voor een volgende diplomatieke missie naar Parijs en ook deze keer werd hij vergezeld door zoon Jacob Jan. Deze studeerde op dat moment rechten aan de universiteit van Leiden en mocht op deze wijze kennismaken met de 'beau monde'. Daar maakte hij in Parijs goed gebruik van, zoals blijkt uit de in het Huisarchief Twickel bewaarde correspondentie over zijn in Parijs gemaakte schulden.

Diamanten ring

Jacob Jan probeerde zijn schuldeisers tevreden te stellen door de verkoop van een familiesieraad. Dit blijkt uit correspondentie die in het Huisarchief Twickel bewaard is gebleven. Op 18 januari 1747 schreef madame Dougherty vanuit Parijs een brief gericht aan 'Mr. d'Obdam' over een ring die hij in Parijs had verkocht en weer terug wilde kopen. Bijgesloten is het afschrift van een brief aan de vermoedelijke koper. Hierin staat beschreven hoe een Nederlandse jongeman van goede afkomst in het jaar 1746 Parijs bezocht en daar

grote schulden had gemaakt waarover hij zijn ouders niets durfde te vertellen. 'Un jeune homme de famille étant à Paris, dans l'année 1746, et l'envie de paraître lui ayant fait faire quelques dépenses, au delà de ce que ses parents lui avaient destiné, il se trouva court d'argent; l'embarras où cela le mit et la peine qu'il se fit d'en demander à ceux qui pourraient l'en tirer dans la crainte que cela ne parvint aux oreilles de ses parents l'obligea de recourir à un expédient (...)'. ('Een jongeman van goeden huize was in Parijs in het jaar 1746, hij wilde goed voor de dag komen en deed daarom een aantal uitgaven, boven het bedrag dat zijn ouders hem ter beschikking hadden gesteld. Hij zat krap bij kas; de schaamte die hem dat bezorgde en de moeite die hij had om geld te vragen aan degenen die hem hadden kunnen helpen, uit angst dat zijn ouders er van zouden horen, noopten hem zijn toevlucht te nemen tot een noodoplossing (...)').

Volgens de brief besloot de jongeman om een diamanten ring die hij in zijn bezit had te verkopen, waarvoor hij gebruik maakte

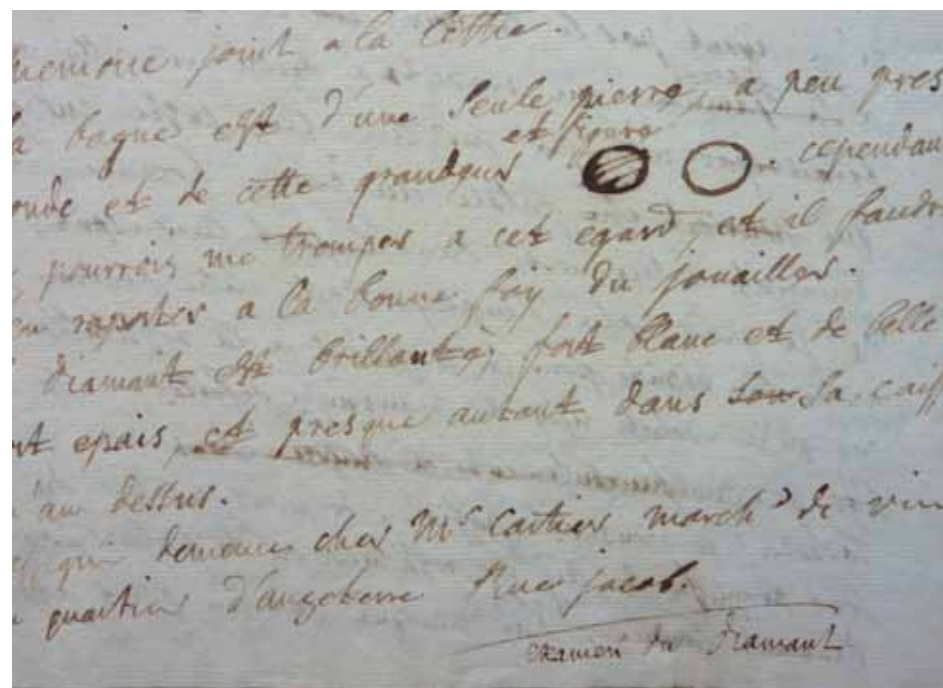
van de lakei Bassigny als tussenpersoon. Vervolgens volgde een beschrijving van de ring en de diamant en de vraag of het dezelfde ring was die de ontvanger van de brief had gekocht in augustus 1746. In dat geval, werd verzocht deze terug te verkopen, zodat de ring weer aan de oorspronkelijke eigenaar teruggegeven zou kunnen worden.

Correspondentie met bankiers

Deze geschiedenis moet Jacob Jan van Wassenaer betroffen hebben, die gedurende zijn verblijf in Parijs in 1746 veel schulden maakte, zo blijkt uit in het Huisarchief Twickel bewaarde correspondentie met bankiers in Brussel en Parijs, waaraan overzichten van de door Jacob Jan gemaakte schulden zijn toegevoegd.

De angst van Unico, dat zijn diplomatieke reizen hem geld zouden kosten, werd zo alsnog bewaarheid. Alleen waarschijnlijk om een andere reden dan hij zelf had verwacht.

Nienke Swierstra

Plan voor herbouw Eschmolen

Twee jaren geleden stond in dit blad het artikel "Statige korenmolen wordt gemist." Het ging over de windkorenmolen de Eschmolen die aan de weg van Delden naar Almelo stond. Hiermee werd eeuwenlang het graan van de Esch vermalen tot meel voor het brood. De molen stond op een hoge plaats en was van verre te zien.

In 2009 gaf ik meermalen een dialezing over de geschiedenis van deze markante molen van Twickel en het bleek dat velen het betreunden dat hij in 1959 verbrand is. Het idee de molen te herbouwen kreeg veel bijval.

Er kwamen publicaties en we kregen een fantastische aanbieding van de Koninklijke Nederlandse Heidemaatschappij. Deze begeleidt in elke provincie bewoners die hun leefomgeving willen verbeteren. De KNHM bood aan een haalbaarheidsstudie te betalen. Ze stelden ook hun kennis, projectbegeleiding en netwerk ter beschikking. Wij moesten daarbij zorgen voor een juridisch fundament in de vorm van Stichting Eschmolen Delden. En omdat er in Delden veel sympathie is voor dit plan was het geen probleem bestuursleden te vinden. De bestuursleden zijn: Jan Michiels (penningmeester), Jan Roerink (secretaris), Adriaan van Es, Jan Bouke Zijlstra, Jan Brummer, Helmig Kleerebezem, en ondergetekende als voorzitter. Allen zijn VVT-lid.

De afgelopen twee jaren voerden we samen met KNHM besprekingen met Twickel en de gemeente Hof van Twente. Na alle voorbereidingen is gebleken dat

we een sluitende exploitatiebegroting konden opstellen, mede dankzij de grote steun van Twickel.

Het resultaat is een uitgebreid verslag van alle aspecten die tegenwoordig moeten

worden onderzocht, bijv. historie, landschap, toerisme, activiteiten, planologie, haalbaarheid, beleid, investeringen en exploitatie. Dit Plan van Aanpak zal eind september worden aangeboden aan de gemeente Hof van Twente en Twickel tijdens een officiële bijeenkomst.

Dat zal het begin zijn van veel publicaties en acties voor het werven van gelden. Deze gelden zijn nodig om de herbouw te financieren. Op de website www.eschmolendelden.nl is de voortgang te volgen en kan men zich opgeven als vriend van de Stichting Eschmolen Delden.

Op 13 en 18 oktober geven we een informatieavond in 't Hoogspel om 20.00 uur, waar ieder van harte welkom is.

Onderstaande wens, waar ik twee jaar geleden mijn bijdrage mee afsloot, geldt nog steeds maar de vervulling komt met het Plan van Aanpak naderbij.

Wat zou het mooi zijn als we vanaf Almelo de stad naderen en weer verwelkomd worden door de prachtige Eschmolen. Vierhonderd jaar stond er een Eschmolen op zijn hoge karakteristieke plek, ruim vijftig jaar missen we hem nu. Het wordt tijd om Twickel en Delden weer compleet te maken!

Derk Rouwhorst

Twee van de in totaal vier nieuwe woningen die gebouwd zijn in het uitbreidingsplan Braak West in Delden. Deze vrijstaande nieuwbouwhuizen staan op Twickelgrond die daartoe in erfpacht is uitgegeven aan de bewoners. De woningen zijn modern maar toch geïnspireerd op bouwtradities van Twickel. Zo is voor de gevels gebruik gemaakt van hout van de zagerij en zijn de daken gedekt met traditionele rode pannen. De eerste vier woningen zijn onlangs betrokken door de bewoners. Het vijfde kavel wacht nog op een koper.

Restauratie historische muren Hof te Dieren

Een deel van de historische muren van Hof te Dieren wordt gerestaureerd. De Koningsmuur, de tuinmuur en de muur om de voormalige moestuin hebben een totale lengte van circa 700 meter. Het zijn Rijksmonumenten met elk een eigen nummer.

De Koningsmuur langs de Doesburgse dijk staat in de steigers.

Beetje bij beetje heeft de tand des tijds grip gekregen op de tuilmuren van het Hof te Dieren. Op tal van plaatsen is er schade, veelal ontstaan door weersinvloeden (storm, vorst, uitzetting door temperatuurverschillen). Ook kampen de muren met oproestend ankerwerk, oorlogsschade, wortelgroei in de voegen en druk van een hoger gelegen weg.

De restauratie van alle muren kost naar schatting 1,5 miljoen euro. Daarvan is nu de financiering van 400.000 euro rond. De Stichting Twickel en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, het vroegere Monumentenzorg, nemen ieder 50% voor hun rekening. Hopelijk komt er in de komende jaren meer budget beschikbaar. In de toekomst worden de muren ondergebracht in een speciale regeling voor de instandhouding van monumenten zodat er, indien nodig, regulier onderhoud uitgevoerd kan worden.

De uitvoering van de eerste restauratiewerkzaamheden is inmiddels in volle gang. De muur langs de voormalige moestuin en de muur langs de Doesburgse dijk, de zogeheten Koningsmuur, worden onder handen genomen. Deze naam herinnert aan de tijd dat Koning-stadhouder Willem III eigenaar van het Hof te Dieren was. De muur zou dan ook uit rond 1700 stammen. Het gedeelte dwars op de Doesburgsedijk is weer opgemetseld. Ook is er een begin gemaakt met het onderhoud en restauratie van de nog staande delen van de Koningsmuur en het gedeelte bij de in-

gang vanaf de Doesburgsedijk. Op één plaats is de weg in de loop der jaren zo opgehoogd en verbreed dat de muur daar langzaam is weggedrukt/ingestort. Het hoogteverschil bedraagt op sommige plaatsen anderhalve meter. Herstel is nu niet mogelijk, dat gebeurt later.

Per gedeelte wordt bekeken wat er gebeuren moet. Er worden delen muur ontmanteld, stenen afgebikt, verschillende soorten stenen bijgezoekt en de muren worden in authentieke vorm en in het juiste metselverband weer opgemetseld. Hierbij is de juiste mortel van groot belang. De zandsteen-afdekkers worden hersteld, teruggeplaatst of nieuw gemaakt. Ook wordt een aantal poorten vernieuwd. Beheerder Wilke Schoemaker ziet toe op het behoud van de flora en fauna. "De flora- en faunaaspecten in en om de muur zijn geïnven-

tariseerd. Er groeien bijvoorbeeld muurvarens. We willen deze plantjes behouden. Ze zijn bijzonder en horen bij oude muren. Afhankelijk van de situatie gaan we eromheen restaureren of we herplaatsen de betreffende plantjes in een nieuwe voeg met kalkhoudende mortel." Ook is er speciale aandacht voor vogels. Tijdens het broedseizoen is gekeken of er geen nesten in bomen en struiken nabij de muur zaten. In dat geval werd dit gedeelte even met rust gelaten.

Het werk is voorbereid door architectenbureau Harmonische Architectuur en na een aanbesteding waarbij drie geselecteerde bedrijven inschreven, is het werk gegund aan gevelrestauratie bedrijf Takkenkamp uit Zelhem. De werkzaamheden zullen zeker tot aan de winter duren.

Louis Volker

Stenen worden afgebikt.

De wijnkerker van kasteel Twickel

Onder de Zuidtoren, in één de oudste vertrekken van kasteel Twickel bevindt zich de wijnkelder. Een donkere stille ruimte waar de flessen rustig liggen te verstoffen. Maar deze plek kent een rijk verleden. Als de muren konden spreken...

De vorm van de zandstenen pijlers in deze kelder doet vermoeden dat de Zuidtoren al bestond voor de grote renaissance verbouwing in 1551, het jaartal waarin het front van het kasteel het huidige aanzien kreeg. Het is dan ook goed mogelijk dat op de plek waar nu de flessen Bordeaux en Sautes liggen te rijpen in 1544 de freules Van Beckum hun laatste dagen in de kasteelkerker sleten. Ursula van Beckum en haar schoonzus Maria waren door de drost van Twente en heer van Twickel, Goossen van Raesfelt, als wederdopers op Twickel gevangengezet. Na enige maanden liet de drost op aandringen van landvoogdes Maria van Hongarije het vonnis voltrekken. Op 13 november 1544 werden beide vrouwen overgebracht naar het Galgenveld tussen Goor en Delden. Zij stierven die dag als doperse martelaressen op de brandstapel.

Zouden de latere heren van Twickel aan deze donkere dagen gedacht hebben toen zij de kerker inrichtten als wijnkelder? Dat er op het kasteel al eeuwen wijn wordt bewaard en gedronken, is in de kelder prachtig te zien. Achter de twee meter dikke buitmuren ligt op grachtniveau een mooie

historische collectie wijnen en distillaten. Sommige flessen zijn zo oud dat het onwaarschijnlijk is dat de inhoud nog drinkbaar is. Zij worden dan ook als historisch object bewaard. Ook voor de geheelonthouders biedt de kelder een verrassing: er staat nog een enkele fles mineraalwater uit Evian-les-Bains (source Cachat) van ruim honderd jaar oud.

Bijzonder is de serie 17e en 18e eeuwse flessen met een glaszegel van de bewoners. Wijn werd in die jaren per vat aangevoerd en in de eigen flessen gebotteld. De flessen werden dan ook keer op keer gebruikt. De glaszegels dragen de initialen van de bewoners: WO (Wassenaer Obdam), WT (Wassenaer Twickel) of GWT (Graaf Wassenaer Twickel). Het verhaal

gaat dat nog in de jaren tachtig van de vorige eeuw tientallen van dit soort flessen zijn weggegooid om ruimte te maken.

Ook zijn er flessen die geen etiket meer dragen. Het verhaal daarachter is in dit blad al eens verteld. Om de wijn uit handen van de bezetters te houden is in 1940 een groot aantal flessen in rieten manden

afgezonken in de kasteelgracht. Wekenlang drevan er losse etiketten in het water. Spannend moet het zijn om zo'n fles open te trekken: bedorven Riesling uit de jaren dertig of een fantastische 19e eeuwse cognac? Gelukkig is de wijnkelder niet alleen cultuurhistorisch interessant. De kelder is ook nu nog volop in bedrijf. Sinds jaar en dag wordt de wijn geleverd door wijnhuis

Bruno Lestapis uit Bordeaux. Want ook op de telkens wisselende wijnvoorraad is de lijfspreuk van het Huis van toepassing: Mutando non Mutor, door te veranderen blij ik dezelfde.

Statuten Stichting Twickel gewijzigd

De geschiedenis van Twickel begint met de aankoop van het Hus to Eysinc in 1347 door Herman van Twickelo. Hieruit is het landgoed Twickel ontstaan. Twickel is sindsdien steeds vererfd van vader op zoon en soms van vader op dochter.

In 1936 stierf de laatste heer van Twickel, dr. Rodolphe Frédéric baron van Heeckeren van Wassenaer. Zijn weduwe, baronesse Van Heeckeren van Wassenaer - gravin Van Aldenburg Bentinck, nam het beheer van het landgoed over. Mede op advies van dr. J.H. van Heek, die zijn landgoed Huis Bergh te 's-Heerenberg eerder in een stichting onderbracht, is bij barones Van Heeckeren de overtuiging gegroeid dat het voortbestaan van Twickel het best gewaarborgd zou zijn in een stichtingsvorm.

Op 7 april 1953 heeft zij daartoe de Stichting Twickel in het leven geroepen. Bij de oprichting heeft zij direct het landgoed

Twickel met het gelijknamige kasteel en het overgrote deel van de inboedel alsmede het huisarchief aan de Stichting Twickel geschonken.

Aanvankelijk werd de stichting bestuurd door een College van Bestuur bestaande uit barones Van Heeckeren (voorzitster) en twee andere bestuursleden. Na haar overlijden op 19 september 1975 trad een nieuwe bestuursstructuur in. Sindsdien werd de stichting bestuurd door een College van Beheer bestaande uit drie leden en een College van Toezicht bestaande uit twee leden benoemd door de Nederlandse Kastelenstichting en de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten. Het College van Beheer bestuurdde de stichting en het College van Toezicht hield daar toezicht op. De op 7 april 1953 vastgestelde statuten zijn daarna een aantal keren gewijzigd, laatstelijk op 4 augustus 2011.

Mevrouw Van Heeckeren, onze stichtster, heeft bij de oprichting in de statuten doen opnemen dat een aantal wezenlijke bepa-

lingen daarin niet kan worden gewijzigd. Die bepalingen (in het bijzonder de doelomschrijving) zijn uiteraard niet veranderd, evenmin als enige statutaire bepalingen die nog steeds op zeer passende wijze onder woorden brengen waar Twickel voor staat.

Met de statutenwijziging van begin augustus wordt een aantal doelen gediend. In de eerste plaats wordt bereikt dat de al jaren feitelijk bestaande situatie dat de regenten/toezichhouders in feite als volwaardige bestuurders meededen wordt geformaliseerd.

Daarnaast is (in overleg met die organisaties) de betrokkenheid van de Kastelenstichting en Natuurmonumenten bij de samenstelling van het bestuur verduidelijkt. En tevens is de rol van de rentmeester beter omschreven en in overeenstemming gebracht met de hedendaagse inzichten omtrent governance van een organisatie zoals Twickel. Tenslotte is, op suggestie van de rijksoverheid, de rol die de overheid oorspronkelijk in de statuten was toebedeeld (waaronder bijvoorbeeld goedkeuring voor grondverkoop en dergelijke) teruggebracht tot essentiële kwesties.

Sinds 4 augustus is dus het onderscheid tussen het College van Beheer en het College van Toezicht verdwenen. Er is thans één bestuur, College van Regenten geheten, bestaande uit vijf leden. Het College van Regenten stelt het beleid vast en ziet toe op de uitvoering. De benoeming van twee leden van dit college geschiedt nu door het College van Regenten zelf op een niet bindende voordracht van respectievelijk de Nederlandse Kastelenstichting en de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten.

Duidelijker dan voorheen is nu ook de rol van de rentmeester beschreven. De rentmeester kwam als zodanig in de statuten eerder niet voor. De rentmeester geeft leiding aan de dagelijkse gang van zaken. Zijn taken, bevoegdheden en diens mandaat worden in een afzonderlijke "rentmeestersinstructie" (een begrip dat in de statuten vanaf de oprichting al wel voorkwam) geregeld.

Maurits van den Wall Bake
voorzitter College van Regenten.

Het College van Regenten wordt gevormd door (vlnr.) Jan Jaap de Graeff, Diederik van Wassenaer, Elisabeth Beelaerts van Blokland, Maurits van den Wall Bake en Marc van Weede.

Al vele jaren wordt gesproken over een nieuwe autoweg van Katwijk naar de A4 met een aansluiting op de A44 bij Leiden. Dit is de zogenaamde Rijnlandroute. Afhankelijk van de tracékeuze vormt deze weg een ernstige bedreiging voor het Wassenaarse bezit van Twickel.

Discussie over Rijnlandroute in cruciaal stadium

Het polderlandschap wordt bedreigd door de aanleg van een nieuwe weg.

De discussie heeft een nieuwe impuls gekregen door het besluit het vliegveld Valkenburg tussen Wassenaar en Katwijk op te doeken en hier een woonwijk te bouwen. Een dergelijke ontwikkeling staat en valt bij een behoorlijke ontsluiting. Iedereen is het er wel over eens dat er wat moet gebeuren. De vraag is alleen welk tracé de voorkeur heeft.

In grote lijnen zijn er twee mogelijkheden:

- Het "poldertracé" door de Stevenshofjespolder net buiten de laatste uitbreidingswijk van Leiden en door Voorschoten naar de A4.
- Het "Churchill Avenue"-tracé dwars door

Leiden; dit komt neer op de herinrichting en deels ondertunneling van een bestaande route door Leiden.

Het poldertracé is zeer schadelijk voor het open polderlandschap tussen Wassenaar, Leiden en Voorschoten. Het zal onvermijdelijk leiden tot versnippering van dit gebied en aantasting van een bijzonder waardevol weidevogelgebied. Juist hier is één van de laatste mogelijkheden om het Groene Hart te verbinden met de duinen. Het Churchill Avenue-tracé loopt in hoofdzaak door een al verstedelijkt gebied en heeft deze bezwaren dus niet. Uiteraard

zijn er ook vele andere aspecten die bij de vergelijking een rol spelen zoals verkeerskundig, milieutechnisch, financieel, enz.

Bij de vorming van het nieuwe provinciaal bestuur eerder dit jaar is de keuze voor het poldertracé vastgelegd. Dit terwijl er nog geen goede vergelijking was gemaakt tussen beide tracés. Daar is veel rumoer over: de gemeentebesturen van onder andere Wassenaar en Voorschoten en een groot aantal buurtcomités hebben een actie op touw gezet om de nieuwe gedeputeerde Ingrid de Bondt op andere gedachten te brengen. Ook de Stichting Twickel heeft daar een steentje aan bijgedragen. Dit heeft er in ieder geval toe geleid dat zij heeft toegezegd beide tracés nader te zullen onderzoeken alvorens een definitieve keuze te maken. Daarmee is de goede afloop nog lang niet verzekerd maar de druk van vele kanten wordt verder opgevoerd.

Albert Schimmelpenninck

De twee mogelijke tracés voor de Rijnlandroute: Churchill Avenue (Blauw) en het poldertracé (rood). Het Wassenaarse bezit van Twickel is groen gekleurd.

Modernisering houtzagerij Twickel

In de afgelopen zomerperiode is de zagerij van Twickel verbouwd. Het gebouw is gemoderniseerd en uitgebreid en tegelijkertijd is er een nieuwe zaagmachine aangeschaft.

De zaagmachine in de nieuwe behuizing. Vlnr: Arnout Lenne, Frans Verduijn en René Brand.

De houtzagerij stamt uit 1974. Toen werd achter de eeuwenoude houtzaagmolen van Twickel een nieuwe houtzagerij gebouwd die de productie overnam. Het machinepark bestond onder andere uit een bandzaag- en een meerbladzaagmachine. Vol trots vertelde Rinus Hofstede in het Twickelblad winter-2007 over deze metamorfose. Ook toen al was de zagerij voor Twickel een belangrijke economische pijler in de bedrijfsvoering van het landgoed. De aanleiding voor de huidige verbouwing was dat er bouwkundige maatregelen getroffen moesten worden. Met name de spanten waren aan vervanging toe. "Aangezien dit dusdanige vormen aan ging nemen, hebben we besloten tot nagenoeg nieuwbouw over te gaan", verklaart bedrijfsleider René Brand. Er is van de gelegenheid gebruik gemaakt om ook de uit 1976 daterende bandzaagmachine te vervangen door een moderne zaagmachine met toe- en afvoertransport.

Al met al is het vloeroppervlak met 50% toegenomen. De zagerij kan hierdoor makkelijker inspelen op de vraag vanuit de markt om langere planken/balken te leve-

ren. Het inbrengen van lange boomstammen naar de zaagmachine en het weghalen van het gezaagde hout achter de machine, stuitte tot voor de verbouwing wel eens op ruimteproblemen.

Bij de modernisering werd tevens rekening gehouden met de eisen zoals gesteld in de Arbo-wet. "Dit betekent onder andere", aldus René, "dat veiligheid en goede arbeidsomstandigheden in onze nieuwe zagerij gewaarborgd moeten zijn. De handmatige handelingen tijdens het zaagproces zijn nu tot een minimum beperkt". In de periode van 23 mei tot de eerste week van augustus 2011 is het werk in grote lijnen uitgevoerd. Tot 1 oktober wordt een en ander nog afgewerkt. Tijdens de verbouwing zijn de werkzaamheden gewoon doorgegaan. De zagerij had op een tijdelijk minder productiecapaciteit ingespeeld door een extra grote voorraad aan te leggen. De eerste boomstammen op de nieuwe machine werden gezaagd in de tweede week van augustus, tot volle tevredenheid van René Brand en zijn ploeg. De totale investering bedroeg ruim € 300.000,-.

Twickelhout in Zaanse molen

Dat het Twickelhout overal zijn weg vindt, blijkt als ik een fotosessie maak op de Zaanse Schans. Het is nog vroeg in de ochtend wanneer ik op het station van Koog aan de Zaan de trein verlaat. Doel is de Paltrok houtzaagmolen 'De Gekroonde Poelenburg' die in zijn huidige vorm uit 1869 stamt. Op mijn tocht naar de rivier de Zaan wordt mijn aandacht getrokken door de reusachtige meelmolen met de lugubere naam 'De Bleeke Dood' op de hoek van de Lagedijk en de Guisweg. Bij het passeren van de brug over de Zaan zie ik links in de verte mijn doel 'De Gekroonde Poelenburg'. De wiken draaien al op volle toeren en zoals achteraf blijkt niet 'voor de prins'. Even later stop ik bij de mostermolen 'De Huisman' uit 1786, oorspronkelijk een snuifmolen, die in 1956 uit Zaan-dam is overgeplaatst op de schuur van pakhuis 'De Haan' onderdeel van de Zaanse Schans. In opdracht van de vereniging 'De Zaanse Molen' is de restauratie en herbouw van de specerijen/mostermolen en het pakhuis in volle gang. Het werk wordt uitgevoerd door aannemersbedrijf Bart Nieuwenhuijs specialist in 17e en 18e eeuwse Zaanse houtbouw. Van de eigenaar hoor ik dat Twickel de leverancier is van het hout voor deze restauratie.

Helmig Kleerebezem

Molen 'De Huisman' op het pakhuis 'De Haan' tijdens de restauratie.

"Ik ga voor verbetering van het bedrijf"

Het traject er naar toe was lang en geplaveid met onzekerheden. Maar volgend jaar is het zover. Pachter Henk Brunnekreeft verhuist met zijn melkveebedrijf naar Eeserveen in Drenthe. De grond op Twickel wordt deels natuur en de boerderij krijgt een woonbestemming.

Vlnr. Henk, Annie, Arjan en Gerwin Brunnekreeft voor de boerderij van Erve Obdam.

Op een zomeravond op het terras van Erve Obdam, waar alleen een verdwaalde wandelaar de rust verstoort, lijkt er geen mooier plekje te bestaan. De fraaie locatie op het landgoed, tussen Beckum en Haaksbergen, wordt desalniettemin verlaten door Henk Brunnekreeft, zijn vrouw Annie en de kinderen Arjan en Gerwin. Het melkveebedrijf wordt voortgezet in Drenthe. Erve Obdam, waar de familie al meer dan een eeuw boert, verandert dan van karakter. Stallen worden gesloopt, de boerderij krijgt een woonfunctie en de grond wordt omgezet in natuur of aan andere pachters toebedeeld. Het lijkt een zwaar besluit maar Brunnekreeft wordt niet geplaagd door sentimentele gevoelens. "Je moet er niet te emotioneel over doen. Ik ga voor verbetering van het bedrijf, een toekomstperspectief. Nostalgie is prachtig, maar je koopt er niets voor. En bovendien is Drenthe niet het einde van de wereld."

Perspectief

In Eeserveen, aan de rand van de boswachterij van Odoorn, gaat hij op twee percelen akkerbouwland een nieuwe melkveehouderij opzetten. Van de 45 hectares worden er 36 van Twickel gepacht; de overige zijn zijn eigendom. Het wachten is op de laatste vergunningen. Als deze binnen zijn kan dit najaar de bouw van de twee woningen, stallen en silo's beginnen. In november moet

de grond, waar nu bieten en aardappels verbouwd worden, zijn ingezaaid, zodat zijn 75 koeien er volgend jaar al kunnen grazen. Zoon Arjan verhuist mee en wil het bedrijf voortzetten. Gerwin twijfelt nog. De verhuizing biedt weer perspectief, zegt Brunnekreeft. "Binnen een aantal jaren hopen we meer grond en melkquotum te verwerven zodat we door kunnen groeien naar 200 koeien, dat is het doel." Een ander verschil is dat Brunnekreeft in Drenthe op slechts twee percelen hoeft te werken, in plaats van de huidige 26 kleinere op Twickel. Het werken in een kleinschalig landschap met zijn vele houtwallen en bossen, is een stuk arbeidsintensiever en dus duurder.

Mengelmoesje

Al met al was er voor de agrariër op Twickel geen goed toekomstperspectief meer. Dat bleek al in 2004 toen de reconstructiewet van kracht werd en duidelijk werd dat intensieve veehouderij in dit deel van Twente ongewenst was. Brunnekreeft stootte de varkenstak af, kon er wat koeien voor terugnemen maar onvoldoende om op de lange termijn het voortbestaan van het bedrijf te kunnen garanderen. Ook de aanleg van de EHS en de robuuste verbindingzones belemmerden hem. Van de 40 hectare grond werd ruim 20 hectare aangemerkt als nieuwe natuur. Zo vraagt de herinrichting van de aangrenzende

Hagmolenbeek extra ruimte. Uitplaatsing van het bedrijf was de beste optie vonden alle betrokken partijen, maar dat bleek gemakkelijker gezegd dan gedaan. "De overheid was verplicht om ons uit te kopen maar omdat wij een pachtbedrijf hebben, was niet precies duidelijk wat wel of niet kon. Het feit dat ik eigen gebouwen op gepachte grond heb plus eigen grond zorgde voor een soort mengelmoesje waar men geen raad mee wist." Na jaren overleg en onderhandelen werd vorig jaar september de handtekening gezet. "Als ik alles van tevoren had geweten", bekennt Henk Brunnekreeft, "weet ik niet of ik er aan begonnen was. Op een gegeven moment zat er totaal geen voortgang in. Achteraf werd het me wel duidelijk, er was onvoldoende geld." Inmiddels is de rem gezet op de aankoop van gronden voor nieuwe natuur. Het aantal bedrijven op Twickel dat uitgeplaatst wordt, blijft hierdoor vooralsnog beperkt tot twee of drie (als buurman Hesselink het voorbeeld van Brunnekreeft volgt). Dat is jammer, zegt Brunnekreeft, want er zijn meer agrarische bedrijven die onvoldoende toekomstperspectief hebben. "De EHS en de reconstructie boden wel kansen. Nu is het voor veel bedrijven afwachten of hun buurman stopt en zij wellicht grond kunnen overnemen."

Martin Steenbeeke

Van de voorzitter

Wat is een beter platform dan dit najaarsnummer van het Twickelblad om de "Vrienden van" en alle andere lezers een geweldige start toe te wensen na de hopelijk niet verregende zomervakantie?

Dat dit blad goed gelezen wordt bleek me uit de positieve respons op de oproep voor een webmaster in het afgelopen zomer-nummer. Positief zowel in kwantiteit als kwaliteit. Inmiddels hebben we een nieuwe webmaster. Vanaf deze plaats wil ik de vertrekkende webmaster Theo van de Krogt namens alle Vrienden hartelijk bedanken voor alle jaren dat hij die kar getrokken heeft. Het is een goed moment voor de wisseling van de wacht nu we als bestuur druk doende zijn om zowel de stijl als de structuur van de website rigoures te renoveren. De ambities liggen hoog en de opbouw gaat zodanig worden dat de site geschikt is voor alle mogelijke moderne (interactieve) communicatiemiddelen. Joke ter Hellen voert namens het bestuur de eindredactie over de site.

Ook nu weer een oproep: heeft u een e-mailadres en is dat recent gewijzigd of heeft u dat nooit opgegeven, een mail naar secretaris@vriendenvantwickel.nl is voldoende. Het percentage e-mailadressen bedraagt momenteel ca 30% (600) en als de nieuwe website in de lucht gaat, gaan we zeker ook meer via email communiceren. Laten we dan starten met een bestand van 1000 adressen of meer.

Op een geheel ander front organiseren we in samenwerking met de Stichting een schilderworkshop voor kinderen tussen de 8 en 12 jaar oud. Zaterdag 17 september 13:30 in de Schaapskooi. U leest daar elders in dit blad meer over. Ook hier is een mailtje met vermelding van adresgegevens en aantal kinderen naar bovenstaand adres voldoende. Op deze manier hopen we ons ledenbestand te "vergroenen" middels de ouders van die kinderen. Hoe binden we die hardwerkende 30-40 jarigen aan onze vereniging? Misschien dat u een eenjarig geschenk-lidmaatschap Vrienden van Twickel overweegt? De kosten zijn 19,00 inclusief de toezending van de Twickelbladen. Het is maar een suggestie.

Paul Koppen de Neve

Harry Meijerink op de Deldener Es bij de plek van de voormalige Esschool.

Nieuwe bestuurders opgegroeid op en rond Twickel

Het bestuur van de Vereniging Vrienden van Twickel telt sinds kort twee nieuwe leden; André Luttkhedde en Harry Meijerink. Wie zijn deze nieuwe bestuursleden?

Harry Meijerink werd in 1939 geboren in Stad Delden waar zijn ouders een kleermaakerij annex herenmodezaak hadden. In zijn jeugd trok hij met vriendjes regelmatig de bossen van Twickel in om te spelen en kattenkwaad uit te halen. Vanaf 1959, toen hij onder de wapenen werd geroepen, werd zijn aanwezigheid in Delden gereduceerd tot hooguit de weekeinden. In 1965 vestigde hij zich "definitief" in het westen van Nederland. Daar heeft hij het grootste deel van zijn werkzame leven doorgebracht als bedrijfsadviseur in de modebranche, waarvan de laatste 20 jaar bij de ondernemersorganisaties KNOV (Koninklijk Nederlands Ondernemersverbond, het huidige VNO/MKB) en MITEX.

Nadat Harry in november 1998 naar Delden verhuisd was, is hij direct lid ge-

worden van de Vrienden van Twickel en was hij bij vele activiteiten van de vereniging aanwezig.

Toen hij door Albert Kienhuis werd gevraagd om bestuurslid te worden heeft hij daar niet lang over hoeven na te denken. Harry: "In de eerste plaats ondersteun ik de doelstellingen van de vereniging en wil die dan ook uitdragen binnen en buiten het bestuur. Daarnaast ben ik door mijn jeugd in Delden goed op de hoogte van de historie van het oude stadje."

Het mooiste plekje is voor Harry de Deldener Es. "Het wijde uitzicht over de landerijen met daarbij het silhouet van de watertoren en beide kerken op de achtergrond ontroert mij altijd weer", zegt Harry wanneer ik hem op zijn geliefde plekje fotografeer.

André Luttkhedde, in 1971 geboren op het erve Bokdam als zoon van een pachter van Twickel, is al jaren lid van de Vrienden van Twickel. Het 'boerschap' is hem door zijn ouders met de paplepel ingegoten. Toch heeft hij na de middelbare school een technische opleiding genoten. Lange tijd werkte hij overdag als monteur en hielp hij na werktijd en in de weekenden zijn ouders op de boerderij. André over deze periode: "Onder de pachters werd ik wel de nachtwoer van Twickel genoemd. Vaak ging ik 's nachts met de grasmachine over het land zodat het gras de volgende morgen kon worden ingekuuld." Geleidelijk begon hem het werken onder een baas tegen te staan, hij kreeg er zelfs een hekel aan en stopte.

Net als zijn vader werd hij boer/pachter op het eeuwenoude erve Bokdam aan de weg van Borne naar Delden. "Dat ging niet zonder slag of stoot", zegt André onder het genot van een geurig kopje koffie in de keuken van de boerderij. "Het boerenleven op Twickel was in de 70er jaren en daarna nog goed. Het was kleinschalig maar omstreeks 2000 werd je als pachter van Twickel voor de keus gesteld: uitbreiden of stoppen. Vader kreeg in 2000 hartproblemen en moest het 'boerenwerk' opgeven." Na rijp beraad werd besloten om van melkvee over te stappen naar zoogkoeien (moeder met kalfje) en werd in overleg met de Stichting Twickel een grote potstal naast de boerderij gebouwd. "Veel pachters van Twickel stopten met het boeren-

André Luttkhedde op de deel van het erve Bokdam voor de poster 'Boeren voor Natuur'.

bedrijf waardoor er grond vrij kwam voor agrariërs die hun bedrijf wel moesten uitbreiden om te kunnen overleven. Zo zijn wij vanaf 2000 tot heden van 11 ha. grond naar 40 ha. gegaan."

In december 2007 tekende André het contract 'Boeren voor Natuur'. Deelnemende

agrariërs richten zich in de bedrijfsvoering meer op natuur, landschap en waterbeheer. Behalve bestuurslid van de Vrienden van Twickel is hij ook bestuurslid/penningmeester van de Pachterscommissie.

Helmig Kleerebezem

Vrienden gaan voor het derde achtereenvolgende jaar de heide in het Schijvenveld vrijmaken van jonge opslag.

Agenda

Zaterdag 29 oktober:
Natuurwerkdag in het Schijvenveld van 9 uur tot 12.30 uur.

Woensdag 9 november:
Najaarslezing in 't Hoogspel over het zilver in de collectie van Twickel door de heer Barend Van Benthem. Aanvang 20.00 uur.

Zie voor meer informatie
www.vriendenvantwickel.nl

Paddenstoelen tellen in de berm

In het najaar kunnen liefhebbers van paddenstoelen op Twickel hun hart ophalen. Her en der verspreid over het landgoed staan veel voorkomende maar ook bijzondere soorten schimmels. Op vier plekken worden ze nauwkeurig geteld door vrijwilligers.

Met pen en papier in de hand loopt Laurens van Run door een stuk berm van de Grote Looweg. Zijn blik is continu gericht op de bodem, op zoek naar paddenstoelen tussen het gevallen blad. "Het is geen slechte tijd voor paddenstoelen", zegt hij met het oog op de natte zomer. Vier keer per jaar, tussen juli en november, bezoekt Van Run dit stuk grond om te signaleren welke paddenstoelsoorten er voorkomen. Bij zijn eerste telling van dit jaar krijgt de gepensioneerd natuurkundeleraar uit Enschede assistentie van Ineke Bielen uit Oldenzaal en Joop de Wit uit Hengelo.

Alle drie zijn ze voorzien van fotoapparaat, een paddenstoelengids en bakjes om eventueel stukjes paddenstoel mee naar huis te kunnen nemen. "Als we niet precies weten welke soort het is, onderzoeken we thuis een stukje met behulp van de microscoop. Maar dan nog weten we het soms niet." Ineke Bielen hanteert daarnaast een kleine spiegel. Als ze bij een paddenstoel

hurkt, steekt ze het spiegeltje onder de hoed van de paddenstoel.

Paddenstoelenmeetnet

Van Run, Bielen en De Wit zijn amateurmycologen (onderzoekers van paddenstoelen en zwammen) en aangesloten bij de Nederlandse Mycologische Vereniging. Deze vereniging organiseert in samenwerking met het Centraal Bureau voor de Statistiek het paddenstoelenmeetnet. Overal in het land liggen stroken berm van 500 vierkante meter of stukken bos van 1000 vierkante meter. De stroken zijn alleen op zandgrond gelegen, wat betekent dat er veel in het oosten van het land liggen. Vrijwilligers houden jaar na jaar nauwgezet bij welke van de 110 geselecteerde paddenstoelsoorten er in welke aantallen voorkomen. De registratie gebeurt in opdracht van het Ministerie van LNV die met dit project de kwaliteit van bos wil monitoren. Paddenstoelen worden gezien als belangrijke indicatoren. Twickel telt vier van dergelijke meetpunten, waarvan Van

Parelamaniet.

Run er twee bijhoudt. Behalve bij de Grote Looweg registreert Van Run ook de paddenstoelen in een berm van de Hamsweg. "Ik heb een fascinatie voor paddenstoelen. Op die manier kan ik mijn kennis ten dienste stellen van de samenleving." De andere meetpunten liggen in berm van de weg Borne-Delden en het Bornevoetpad.

Gewoon varkensoor

Het stuk berm langs de Grote Looweg is min of meer willekeurig gekozen. Een schuine boom en een boom met een inkerf fungeren als begin en eindpunt, zodat Van Run zich niet vergist. Hij heeft dit zelf voorgedragen als meetpunt. Dat was in 2007, nadat hij hier het Gewoon varkensoor had aangetroffen. De hoop is dat hij deze bijzondere paddenstoelsoort ook nu ziet. "Kijk uit", zegt hij tegen Ineke Bielen die iets verderop door de berm loopt. "Als er varkensoren zijn dan zitten ze daar bij die kleine beuk." Op de lijst die hij in de hand heeft, staan de namen van 110 soorten. Het zijn zogenaamde aandachtsoorten, die bedreigd of kwetsbaar zijn, maar ook algemene, veel voorkomende paddenstoelsoorten. "Er zijn vroege soorten, zoals Cantharel, die nu al opduiken, maar ook soorten die pas later in het najaar opduiken. Daarom tellen we ook meerdere malen per najaar", verklaart Van Run.

5000 soorten

Het is van belang om van steeds dezelfde meetpunten jaar-in-jaar-uit op dezelfde wijze informatie over de geselecteerde paddenstoelen te vergaren. Hoe langer de

Gewoon varkensoor (Onotica ontidea) in 2007 gefotografeerd in Twickel.

Ineke Bielen, Laurens van Run (midden) en Joop de Wit buigen zich over Koraalzwam.

meetserie hoe beter. Dan zijn allerlei statistische analyses mogelijk. De 110 soorten zijn slechts een kleine selectie, want in totaal zijn er ongeveer 5000 verschillende paddenstoelsoorten. Gehurkt bij een boom stuit Van Run op een aantal Rode koolzwammen. Niet zo bijzonder. "Daar heb ik er wel eens 167 van geteld. Dan blijf je strepen." Ook de Cantharel krijgt veel streepjes achter de naam. Dat is op zich een goed teken, want het veel voorkomen van Cantharellen en Stekelzwammen duidt op herstel van de paddenstoelen. Door verzuring, vermessing en verdroging heeft het paddenstoelenbestand vooral in de jaren tachtig en negentig van de vorige eeuw veel te lijden gehad. "Gelukkig zien we dat maatregelen, zoals beperking van de uitstoot door fabrieken en auto's effect hebben", zegt Van Run. Wel signaleert de NMV nog altijd een negatieve invloed van de ammoniakuitstoot op de mycelia.

Wintermycena

Twickel is een vruchtbaar gebied voor paddenstoelen. "Dat komt deels omdat er veel oude bomen staan. Oude bomen en paddenstoelen gaan goed samen", licht Joop de Wit toe. Op het landgoed zijn door de jaren heen veel voor Nederland nieuwe soorten aangetroffen. Hijzelf ontdekte eer-

der dit jaar in Twickel de Wintermycena. "Dat was wel bijzonder, want deze soort wordt niet vaak in Nederland aangetroffen. Dit was de eerste keer in Overijssel." Tijdens een wandeling dwars door Twickel hebben Van Run en De Wit vorig jaar in een paar uur tijd 115 verschillende soorten paddenstoelen geteld. "En wij zijn nog maar amateurs", verklaren ze om aan te geven dat een professional waarschijnlijk nog meer verschillende soorten zal onderscheiden.

Tijdens de zoektocht in de berm van de Grote Looweg duikt vanuit de verte opeens een paard op. De ruiter wijkt uit naar de weg als hij de paddenstoelenspeurders waarneemt, maar aan de sporen is te zien, dat viervoeters hier vaker door de berm lopen. Het is op zich geen probleem dat een paddenstoel sneuvelt door een paardenhoef, verklaart De Wit. Het grootste deel van de paddenstoel, het mycelium, zit namelijk onder de grond. Dit dradennetwerk blijft onaangetaast. "Je kunt het vergelijken met een appelboom. Als je daar een appel van plukt, gaat de boom ook niet dood."

Nuttige informatie

Na drie kwartier speuren tussen de bladeren heeft Van Run achter een tiental soor-

ten streepjes gezet. Het zijn soorten met kleurrijke namen als Hanekam, Eekhoorn-tjesbrood, Zwarte kluitzwam en Parelamaniet. Als hij aan het einde van het jaar het meetpunt vier keer heeft bezocht, stuurt hij de gebundelde resultaten naar het Centraal Bureau voor de Statistiek. Informatie over de kwaliteit van bos op zandgronden is ook nuttige informatie voor de eigenaren/beheerders van bossen en landgoederen. De NMV streeft ernaar om de verkregen informatie ook meer bij die eigenaren/beheerders van bossen en landgoederen aan te leveren.

Nu ze er toch zijn, bezoeken Laurens van Run, Joop de Wit en Ineke Bielen gelijk ook maar andere plekken in Twickel, op zoek naar bijzondere paddenstoelen. De zoektocht heeft al snel resultaat, want enkele tientallen meters buiten het meetpunt zien ze Goudgele koraalzwam staan. De paddenstoel staat in Nederland op de rode lijst als bedreigd, wat betekent dat hij zeer zeldzaam en beschermd is. "Wat een geluk dat deze ongeschonden is, zo vlak naast het fietspad", zegt De Wit. De statieven en fototoestellen komen uit de tas om de paddenstoel vanuit meerdere hoeken vast te kunnen leggen.

Martin Steenbeeke

MIJN TWICKEL

Henk Hietbrink en zijn vrouw Riek

“De derde generatie Hietbrink op Twickel”

Henk Hietbrink werkte 42 jaar als schilder op Twickel. Hij is de laatste gepensioneerde die de ‘baron’ nog heeft meegemaakt. Zijn roots liggen op Twickel. Zijn grootvader was pachter op het erve Raesfelt in de buurtschap Deldeneresch.

“Mijn vader Reint Jan Hietbrink werd na zijn huwelijk in 1921 boer op het Twickeler ontginningsbedrijf De Goormeen in Azelo. Toen wij in 1934 vertrokken naar de kasteelboerderij melkte hij daar al 50 koeien. Er waren knechten in dienst en mijn moeder werkte ook mee. Zij maakte de melkbussen, de emmers en de zeven schoon. De kasteelboerderij fungeerde voornamelijk als akkerbouwbedrijf. Het gebouw verkeerde in slechte staat. De baron liet een grote maquette maken om te zien hoe het ontwerp voor een nieuwe boerderij in zijn omgeving zou staan. De maquette werd ook neergezet op het Möllinkrot, maar de baron kon maar niet besluiten.

Uiteindelijk is de maquette omgewaaid, de baron werd ziek en de plannen bleven liggen. De baron stierf in 1936. Na de oorlog is de boerderij grondig verbouwd.”

“Zelf wilde ik beslist geen boer worden. Daarom ging ik naar de Ambachtsschool in Enschede. Met een stel jongens uit Delden en Hengelo reed ik er op mijn fiets naar toe. In die tijd leerde ik ook mijn vrouw kennen. Zoals al het jonge volk in die tijd fietste mijn vrouw vaak met een vriendin door de Twickelerlaan, waar het al heel druk was. Zo zijn we bij elkaar gekomen. Omdat ik als schilder geen baan kon vinden, werkte ik eerst op de lampen-

kappenfabriek De Pelikaan in Hengelo. In 1942 werd ik te werk gesteld in Duitsland en daarna in Oostenrijk. Toen ik na de oorlog terugkwam, had tuinbaas Schut hulp nodig bij het verspenen in de moestuin. Daar ben ik een tijdje blijven hangen. Zo ben ik op Twickel gekomen. In 1946 zijn we getrouwd. Voor ons huwelijk werkte mijn vrouw al in de wasserij van het kasteel om mijn moeder te vervangen, die gordelroos had.”

“Toen de schilder Oolhorst vertrok, vroeg ik de schildersbaas Ter Meulen of ik hem kon opvolgen. De vader en grootvader van Ter Meulen waren ook al schildersbaas geweest. Er werkten toen nog een stuk of vier schilders. Later bleven Johan Pek en ik met zijn tweeën over. We schilderden de boerderijen, de huurwoningen en gedeeltes van het kasteel. Dat ging toen heel anders. We zetten een ladder op een boot in de gracht en voeren ermee rond. Zo wisten we ook de ramen. Je moest je evenwicht goed bewaren en erop letten dat de boot goed vast lag. Een keertje ben ik kopje onder gegaan. De boot lag wel aangebonden maar er zat speling tussen. Ik had er geen erg in en sprong de boot in. Die schoot weg en ik sloeg meteen achterover het water in.”

“Als we uit de ramen moesten hangen, gebruikten we angststeigertjes. Dat waren planken met daaraan een soort rugleuning, die we door de opengeschoven ramen aan de vensterbanken hingen. In het kasteel werkten we soms ook samen met de timmerlui. Zij zetten de kasten en de vloeren in de boenwas en maakten de ruiten als die kapot waren. Toen we eens in de bibliotheek waren, hebben we geweldige schik gehad met Johan Holterman. Toen hij in een overmoedige bui de helm van een harnas op zijn hoofd had gezet, begon er een deur te piepen. We dachten dat de barones er aan kwam. Johan kreeg zo het benauwd dat de helm die hij af wilde zetten, steeds vaster ging zitten. Toen we ontdekten dat de deur bewoog door een tochtvlaag, lukte het hem om de helm af te zetten. Ik heb op Twickel een mooie tijd gehad.”

Aafke Brunt

BERICHTEN VAN DE BUITENPLAATS

Twickelweekend 16 - 18 september 2011

Rondom het thema ‘Landschap’ organiseert de Stichting Twickel een drietal dagen met publieksactiviteiten op en om het landgoed. Het doel is om een breed publiek bekend en vertrouwd te maken met het gehele landgoed. De activiteiten vinden plaats op of rond de Twickelerlaan, bij Twickel-pachters en “in het veld”. Alle evenementen zijn gratis te bezoeken. Op www.twickel.nl kunt u zich inschrijven en is meer informatie te vinden, bijvoorbeeld over de aanvangstijden.

Vrijdag 16 september

Symposium op uitnodiging

Zaterdag 17 september

Een dag boordevol activiteiten rondom het thema ‘Landschap’ voor het hele gezin:

Lezingen (locatie Twickelerlaan - paardenschuur en deel rentmeesterij)

- Natte heideterreinen, beheer en herstel, door André Janssen
- Landschapsarchitect Michael van Gessel over park en overpark
- Boeren voor natuur door Gerrie Bulten
- Boerenerven (Landschap Overijssel)
- Ontstaan van het landschap (Landschap Overijssel)
- Ruimtelijke kwaliteit (Landschap Overijssel)

Excursies

- Schijvenveld, Azelo (nat heideterrein) met André Janssen

- Umfassungsweg door de terreinbeheerders Gert Jan Roelofs en Roy Schuurman
- Hagmolenbeek, Hengelo met Pieter Jelle Damste
- Erve Oelhorst, Ambt Delden
- Erve Bokdam, Ambt Delden
- Erve Klein Altena, Ambt Delden
- Erve Hulshof, Hengelo
- Erve Loninkwoner, Hengelo
- Zagerij Twickel met beheerder René Brand
- Azelerbeek met Wim Wassink
- Retentiegebied Woolderbroek, Woolde Hengelo

Jeugdworkshop Schilder het Landschap (8-12 jaar) door Vereniging Vrienden van Twickel (locatie Schaapskooi)

Rijtuigendefilé op de Twickelerlaan.

Het defilé met circa 20 voertuigen rijdt om 10.30 en 14.00 uur over de Twickelerlaan.

Zondag 18 september Moestuindag 11.00 - 17.00 uur

In de prachtig gerenoveerde historische moestuin aan de Twickelerlaan 11 worden diverse activiteiten georganiseerd. De toegang is gratis. Parkeren in de wei bij het Hoogspel (1 euro).

- 25 stands waaronder vele Twickelpachters
- boeketten plukken en schikken

- demonstraties en informatie door de Twickelhoveniers
  - theetuin
  - activiteiten voor de kinderen
  - historische kassen en de bijenstal
- Op deze zondag is het Kasteelpark geopend (normaal tarief).*

Stichting Twickel
www.twickel.nl

Vereniging Vrienden van Twickel
www.vriendenvantwickel.nl

